

kalbą ir priėjusio prie išvados, kad vokalizmo trumpinimo reiškiniai latvių kalboje esąs gyvas procesas, susijęs su istoriniais procesais; A. Breidako (Rėzeknė), plėtojusio pamėgtą temą apie Latgalos giliųjų patarmių neskiemeninių sonantų fonologines problemas; M. Poišos (Ryga), atkreipusios dėmesį į subtilias fonetines skiemenų variacijas Vidžemės sėliškosiose patarmėse.

Skyrium minėtini keli sekcijos lituanistiniai pranešimai, pranešėjai – vilniečiai. N. Čepienė analizavo lietuvių kalbos germanizmų fonetinius variantus, L. Grumadienė aptarė tarmių priegaidžių miesto žmonių kalboje atspindžius, V. Žilinskienė statistiškai palygino bendrinės kalbos ir Daukšos postilės vardažodžių kirčiavimą. Metodologine prasme yra svarbi G. Akelaitienės išvada, kad morfologinę funkciją atliekanti balsių kaita laikytina ne tiek šaknies, kiek formanto sąvybe.

Be to, sekcijoje pranešimus skaitė D. Markus (Ryga), Dz. Bonda (Atėnai-Ohaio), A. Sarkanis (Ryga-Vilnius), A. Vidžiūnas (Vilnius).

Sociolingvistikos, psicholingvistikos ir kalbos kultūros sekcijoje (8 pranešimai) daugiausia buvo kalbama apie latvių bendrinės kalbos norminimą ir reguliavimą, istoriją (plačiau žr. Gimtoji kalba, 10, 1995, 36), o **Kompiuterinės ir matematinės lingvistikos** sekcijoje – apie kompiuterizuotas latvių kalbos duomenų bazes (šioje srityje latviai yra mus aplenkę).

Kongreso darbų rinkinyje „VII Starptautiskais baltistu kongress. 1995.g. 13.-15. jūnijā. Referātu tēzes“ (Rīga: Latviešu valodas institūts, 1995, 142 p.) paskelbtos 108 pranešimų tezės. Čia rasime ir negalėjusių atvykti į konferenciją pranešėjų tezes: K. Liukkoneno „Pastabos dėl lietuvių konstrukcijos *čia kiškio gulėta* kilmės“, W. Mańczako „Ist das Litauische die altertümlichste indogermanische Sprache?“, T. Mathiasseno „Verbclitics in Lithuanian: rules and hierarchies“, V. Mažiulio „Pastabos dėl baltų, slavų ir germanų etnogenezės“, J. D. Rangės „Untersuchungen zur altlitauischen Dialektologie“, W. P. Schmido „Das Nehrungskurische“.

*Saulius Ambrazas,
Albertas Rosinas,
Algirdas Sabaliauskas,
Bonifacas Stundžia*

Tarptautinis baltistų simpoziumas Katalikiškajame Eichšteto universitete

Į barokinius Vyskupų vasaros rezidencijos rūmus pačiame miesto centre 1995 m. lapkričio 10–11 d. susirinko lingvistai ir literatūros mokslininkai iš įvairių kraštų dalyvauti simpoziume, tema „Baltistika: uždaviniai ir metodai“. Vaizdinguose stačiuose Altmūlio upės, Juros periodo Dunojaus senvagės, skardžiuose plytintis gotikinis barokinis su ryškiomis romaniškojo stiliaus liekanomis Eichštetas (Eichstätt), apie 100 km į šiaurės vakarus nuo Miuncheno, žinomas savo lietuviška tradicija. Po karo čia veikė lietuvių pabėgėlių stovykla, priglaudusi tūkstančius iš tėvynės ištremtų tautiečių. Dabar čia, Katalikiškajame Eichšteto universitete, bažnyčios meną studijuoja kelios lietuvaitės iš Vilniaus ir Šiaulių, Deutsche Akademische Austauschdienst'o stipendininkės, ir į prof. Alfredo Bammesbergerio lietuvių kalbos paskaitas ateina ne tik studentai germanistai, bet ir žmonės iš miesto. Tuoju po Lietuvos nepriklausomybės atstatymo, prof. Alfredo Bammesbergeriui tarpininkaujant, užsimezgė Willibald-Gymnasium – taip pavadinta pirmojo Eichšteto vyskupo Šv. Vilibaldo (VIII a.) garbei – ir Kauno jėzuitų gimnazijos draugystė. Šią vasarą dviejų sunkvežimių ir autobuso vilkstinė, kaip apsaugos lydima miesto futbolininkų komandos, Kauno mokiniams atvežė 16 kompiuterių, vadovėlių, knygų ir šiaip įvairios labdaros siuntą. Vietos laikraštyje „Eichstätter Kurier“ kartkartėmis pasirodo informacijų apie Lietuvos politinį ir kultūrinį gyvenimą.

Simpoziumą atidarė gražia lietuvių kalba prof. Alfredas Bammesbergeris, kuris jį ir organizavo. Jo dalyvius pasveikino ir trumpai apie miestą papasakojo meras p. Sebastianas Hermannas, dalyvavęs kare ir Lietuvoje sužeistas. Pirmasis ir paskutinysis posėdžiai buvo skirti bendriesiems baltų tautų – lietuvių, latvių ir prūsų – literatūros ir kalbų dalykams, po atskirą posėdį – latvių ir prūsų raštijos bei kalbų istorijos klausimams. Lietuvių rašomosios kalbos, leksikografijos bei kalbos istorijos problemos nagrinėtos netgi trijuose posėdžiuose. Pranešimus perskaitė po vieną iš Lenkijos ir Olandijos, po du iš Jungtinių Valstijų ir Latvijos atvykę mokslininkai. Įvairius lietuvių raštijos klausimus – Jono Bretkūno Biblijos vertimo kalbos ypatybes, mokslinio „Žemčiūgos Teologiškos“ leidimo reikalus, Sapūno-Šulco „Compendium Grammaticae Lituani-

cae“ santykių su D. Kleino gramatika ir kt. – nagrinėjo septyni italų filologai. Simpoziumo dalyvius jie maloniai nustebino atvežę pirmąjį baltų kalbų studijoms skirtą žurnalą „Res Balticae“ numerį, parengtą ir išleistą Pizos universiteto profesorių Pietro Dinio ir Nikolajaus Michailovo.

Kaip ir reikėjo tikėtis, daugiausia pranešimų perskaitė – aštuoniolika! – vokiečių mokslininkai. Ir nenuostabu, nes prie Greifsvaldo ir Miunsterio universitetų veikia Baltų institutai, kuriems vadovauja prof. Raineris Eckertas ir prof. Friedrichas Scholzas. Miuncheno universiteto lingvistai, vadovaujami lietuviškai kalbančio prof. Jochen Rangės, yra parengę spaudai 400 metų archyvuose išgulusį Jono Bretkūno lietuviškojo Biblijos vertimo rankraštį. Naujasis Testamentas jau išleistas. Tik suvažiavus į Eichštetą, paaiškėjo, kad rengiamas naujas profesūrai ir akademiniam jaunimui skirtas lietuvių-vokiečių kalbų žodynas. Pasirodė, kad jį rašo ir prof. Alfredas Bammesbergeris Eichštete, ir prof. Jochenas Rangė Miunchene. Aišku, susitarta pastangas suvienyti. Patogaus, praktiško vienatomio, bet kartu modernaus bei informatyvaus lietuvių-vokiečių kalbų žodyno turėjimu vokiečių mokslininkai labai susirūpinę. Naujojo lietuvių-vokiečių kalbų žodyno pamatu imamas „Dabartinės lietuvių kalbos žodyno“ trečiasis pataisytas leidimas (Vilnius, 1993). Esami žodynai, pavyzdžiui, penkių tomų Niedermanno, Senno, Brenderio ir Salio lietuvių-vokiečių kalbų žodynas (Heidelberg, 1932–1968) arba keturių tomų Aleksandro Kuršaičio „Lietuviškai-vokiškas žodynas“ (Göttingen, 1968–1973) puikiai aptarnauja mokslo reikmes, bet, būdami griozdiški, nepatogūs, praktikos reikalui netinka. Dabar Vokietijoje rengiamasi perspausdinti Fulsto, Scholzo ir Talmanto „Lietuvių-vokiečių kalbų žodyną“ (A–N raidės), išleistą 1943 m. Kaune, sujungtą su Juozo Paškevičiaus „Lietuviškai vokišku žodynu“ (prasidedančiu O raide), išspausdintu 1947 m. Augsburgėje. Bet šio žodyno paskirtis taip pat kita – lietuviams mokytis vokiečių kalbos.

Šis simpoziumas mums, kurie tiriamo savo gimtąją kalbą, sukėlė daug naujų minčių, įgalino ne vieną savo kalbos faktą ir reiškinių pamatyti kitoje šviesoje. Pranešimai buvo aukšto profesinio lygio, pagrįsti naujausiais lingvistinės-filologinės analizės principais bei dabartine mokslinio pažinimo metodologija. Įdomūs pranešimai vokiečių ir anglų kalbomis buvo perskaityti ir pačių lietuvių – Sauliaus

Ambrazo, Vincento Drotvino, Alberto Rosino, Zigmo Zinkevičiaus bei Vokietijoje gyvenančių ir dirbančių lietuvių Elvyros Bukevičiūtės ir Janinos Jakelaitytės. Labai gerai, kad simpoziumo medžiagą numatoma išleisti atskiru leidiniu. Iš simpoziumo dalyvių pusės jutome dėmesį ir pagarbą lietuvių kalbai bei kultūrai, o iš simpoziumo organizatorių bei šeiminkų pusės – palankumą jų atstovams. Mums buvo sudarytos sąlygos kurį laiką prieš simpoziumą ar po jo padirbėti turtingoje ir šviesioje Katalikiškojo Eichšteto universiteto bibliotekoje, pasidaryti svarbių straipsnių ar knygų kopijas. Už ypatingą rūpinimąsi bei visokeriopą paramą esame nuoširdžiai dėkingi ponų Annalisės ir Alfredo Bammesbergerių bei Renatės ir Josifo Schatzų šeimoms.

Simas Karaliūnas

Konferencija, skirta M. Daukšos Katekizmo 400 metų sukakčiai

1995 m. sukako 400 metų, kaip pasirodė pirmoji spausdinta lietuviška knyga Didžiojoje Lietuvoje – M. Daukšos Katekizmas. Ši reikšminga visai Lietuvai data Lietuvių kalbos institute paminėta konferencija, pavadinta „Lietuvių kalba: tyrėjai ir tyrimai pirmosios lietuviškos knygos – Mikalojaus Daukšos Katekizmo – Didžiojoje Lietuvoje (Vilniuje 1595) 400 metų sukakčiai paminėti“. Ji vyko 1995 m. spalio 25–26 d. Ši konferencija iš kitų trijų pamečiui Kalbos istorijos ir dialektologijos skyriaus organizuotų konferencijų išsiskyrė nemažu būriu svečių iš užsienio. Į ją atvyko prof. A. Nepokupnas iš Ukrainos, jaunas mokslininkas A. Andronovas – iš Rusijos ir keli kolegos – iš Latvijos. Be to, išleistose konferencijos pranešimų tezėse rasime ir Italijos baltisto P. U. Dinio mintis apie lenkų kalbos įtaką M. Daukšos išvestiniams būdvardžiams. Iš viso konferencijoje perskaitytas 31 pranešimas.

Keli pranešimai specialiai skirti M. Daukšos raštams.

Z. Zinkevičius nurodė keletą momentų, rodančių galimą tam tikrą rankraštinių tekstų, užrašytų prieš pasirodant spausdintiems lietuviškiems raštams, įtaką M. Daukšos raštams. Ypač pabrėžta sena kirčiavimo tradicija.

A. Nepokupnas atkreipė žodynininkų ir kitų tyrinėtojų dėmesį į M. Daukšos Postilės gale